

Varsinais-Suomi

Alueprofiili

Varsinais-Suomi on väkiluvultaan Suomen kolmanneksi suurin maakunta, jossa yhdistyy rikas historia, arvokkaat luontotyypit ja huipputeknologia. Varsinais-Suomen maakuntastrategian vision mukaan **Varsinais-Suomessa elämisen laatu on parasta**. Maakunnan kehittämisessä arvomme ovat vastuullisuus, yhteistyötaidot, saavutettavuus ja resurssiviisaus.

Varsinais-Suomi on muutosjoustava, toimialaprofiililtaan ja teolliselta elinkeinorakenteeltaan monipuolinen maakunta, jossa osaaminen ja koulutus ovat avainasemassa. Maakunnassamme on parhaillaan käynnissä poikkeuksellisen vahva valmistavan teknologiateollisuuden nousu, niin kutsuttu **positiivinen rakennemuutos**, joka on kääntänyt maakunnan työllisyysasteen nopeaan nousuun. Samalla muutos edellyttää, että lisäämme teknillisen alojen koulutusta, edistämme työvoiman liikkuvuutta ja varmistamme asuntojen saatavuuden liikkuvan työvoiman tarpeisiin. Alueen kasvutavoitteille tulee rakentaa suotuisa toimintaympäristö.

Varsinais-Suomen vahvuudet ja sen kehitykselle tärkeät teemakokonaisuudet on määritelty **maakuntaohjelmaan kaudelle 2018–2021** seuraavasti:

Varsinais-Suomen vahvuudet ja sen kehitykselle tärkeät teemakokonaisuudet on määritelty maakuntaohjelmaan kaudelle 2018–2021 seuraavasti:

1. **Älykäs erikoistuminen** kohdistaa resursseja maakunnan vahvuuksiin, jotka ovat
 - a. sininen kasvu ja teollisuuden modernisaatio
 - b. innovatiiviset ruokaketjut
 - c. lääke- ja bioteknologia
2. **Avoin tieto** on digitalisoituneen yhteiskunnan raaka-aine ja dataliiketoiminnan edellytys, joka edistää myös paikkatietoyhteistyötä, ks. www.lounaistieto.fi
3. **Lounais-Suomen ympäristöohjelman viisi kehityspolkua** määrittelevät maakunnalle juuri nyt tärkeät ympäristöteemat: kestävät kuluttajavalinnat, luonto ja kulttuuriympäristö, lähivedet, ruokalautanen ja resurssiviisaus
4. **Yhteinen alue- ja yhdyskuntarakenne** vahvistaa maakunnan houkuttelevuutta; kuulumme Pohjoiseen kasvuvyöhykkeeseen, edistämme positiivista rakennemuutosta
5. **Itämeren alueen kansainvälinen keskus** muodostuu saavutettavuudesta, aktiivisuudesta, sekä mm. EU:n Itämeri-strategiaa tukevan yhteistyön käynnistämisestä ja vetämisestä
6. **Koulutuksen ja elinkeinoelämän yhteistyö** on osaamis- ja koulutustarve-ennakoinnin lähtökohta ja yhdessä kehittämisen ja kehittymisen edellytys
7. **Kiertotalouden tiekartta** rakentaa luonnonvaraviisasta ja hiilineutraalia maakuntaa
8. **Luova Varsinais-Suomi** perustuu luovaan talouteen, taiteen yhteiskunnallisen merkityksen ymmärtämiseen ja kulttuurin roolin hyvinvoinnin lähteenä
9. **Vetovoimaisen ympäristön ja matkailun synergia** näkyy ympäristön lukutaidossa, ainutlaatuisessa saaristossa ja kulttuurimaisemassa, joita matkailusektori tekee tutuksi kestävästi

Väestödynamiikka

Varsinais-Suomen väestö on kasvanut tasaisesti jo pitkään. 2010-luvulla väestönkasvu on kuitenkin aavistuksen hidastunut johtuen ennen kaikkea syntyvyyden vähenemisestä ja kuolleisuuden lisääntymisestä, sillä muuttoliikkeessä ei ole tapahtunut suuria muutoksia. Maakunnan asukasluku kasvaa kuitenkin yhä muuttovoiton ansiosta lähes parilla tuhannella asukkaalla vuosittain, ja Varsinais-Suomessa asui vuoden 2016 lopussa 476 000 asukasta, kun vielä vuosituhannen vaihteessa asukkaita oli 30 000 vähemmän. Varsinais-Suomen asukkaista ruotsinkielisiä on 5,7 %, ja muita kuin kotimaisia kieliä puhuu yhteensä 6,4 % suurimpien yksittäisten kieliryhmien ollessa venäjä, viro, arabia ja kurdi.

Varsinais-Suomen väestökehityksen dynamiikassa on tapahtunut merkittäviä muutoksia etenkin Turun kaupunkiseudulla. Varsinais-Suomen väestönkasvu on pitkään ollut suurelta osin Turun seudun varassa, mikä on korostunut viime vuosina Salon seudun muututtua muuttotappioalueeksi. Turun seudun sisäinen väestömuutoksen jakautuminen on kuitenkin muuttunut täysin. Kun vielä 2000-luvun alussa Turun asukasluku laski ja seudun kehysalueiden kasvoi nopeasti, on 2010-luvulla trendi kääntynyt päinvastaiseksi, ja Varsinais-Suomen väestönkasvu on nykyään lähes yksinomaan Turun varassa.

Merkittävin viimeaikainen muutos Varsinais-Suomen väestökehityksessä on kuitenkin Vakka-Suomen ja etenkin Uudenkaupungin erittäin nopea väestönkasvu positiivisen rakennemuutoksen seurauksena. Vakka-Suomen väestönkasvu on noussut maakunnallisestikin merkittäviin lukuihin asukasluvun kasvaessa noin 500 asukkaan vuosivauhdilla. Sen sijaan suhteellinen väestönkasvu on kasvanut vuoden 2017 aikana ennätyslukemiin, sillä Vakka-Suomen väestön kasvunopeus saavutti syyskuussa 2 prosentin rajan. Vertailun vuoksi viime vuosikymmeninä väestönkasvu on ollut nopeimmillaan Turun seudulla 1990-luvun puolivälissä, jolloin seudun asukasluku kasvoi noin 1 % vuosivauhdilla.

Uusikaupunki kasvaa Vakka-Suomen kunnista selvästi nopeimmin ja on uusien asukkaiden määrällä mitattuna noussut selväksi maakunnan kakkoskaupungiksi Turun jälkeen. Turun ja Uudenkaupungin nopea väestönkasvu heijastuu myös lähikuntiin, joskin Uudenkaupungin väestönkasvun suhteellinen nopeus ja Turun absoluuttinen määrä ovat omaa luokkaansa. Kuvaavaa onkin, että Turun seudun ja Vakka-Suomen ulkopuolella väestö kasvoi syksyllä 2017 vain yhdessä kunnassa, Oripäässä.

Varsinais-Suomen väestönkasvu on kokonaan seurausta muuttovoitosta. Kuluvan vuoden aikana etenkin maan sisäinen muuttovoitto on vahvistunut maahanmuuton rinnalla. Kotimaisen muuttovoiton lisääntyminen johtuu ennen kaikkea Uudenkaupungin muuttovoiton kasvusta, mikä on jo lähes puolet Turun noin tuhannen hengen vuosittaisesta muuttovoitosta. Valmet Automotiven massarekrytoinnit näkyvät siis hyvin selvästi Uudenkaupungin väestökehityksessä.

Aluetalouden, kuntatalouden ja työllisyyden dynamiikka

Varsinais-Suomi kuuluu Suomen lounaiseen kasvukolmioon, jonne väestön lisäksi myös erilaiset taloudelliset ja kulttuuriset toiminnot keskittyvät. Alueella koetaan toista uudelleenteollistumisen kautta 1990-luvun laman jälkeen. Edellisen kauden kärkiala – matkapuhelintuotanto Salossa – ajettiin alas vuoden 2008 jälkeisen pitkittyneen taantuman oloissa. Vuodesta 2015 lähtien vahvassa kasvussa ovat sitten olleet meriteollisuus Turun seudulla ja autotehdas Vakka-Suomessa – näillä aloilla näkymät ovat hyvät useille lähivuosille. Mainittujen alojen lisäksi alueella lääketeollisuus on säilyttämässä vahvan asemansa. Teollisuuden ja rakentamisen elpyminen on vahvistanut liike-elämän palveluiden kasvupohjaa, mitä ilmentää alan jatkuva kasvu ja menestys myös vientimarkkinoilla. Digitalisaatio ilmenee alueella mm. ohjelmisto- ja pelialan vuosia jatkuneen kasvun vahvistumisena.

Päätoimialojen liikevaihdon kehityksen voi tiivistää lyhyeen: liikevaihto kasvaa kaikilla toimialoilla ja kasvutrendi on jyrkempi kuin koko maan vastaava. Lisäksi teollisuus on noussut liikevaihdoltaan suurimmaksi alaksi. Varsinais-Suomen hyvästä vireestä kertoo myös se, että raskaitten kuljetusten kasvu on ollut maan kärkeä jo kahden vuoden ajan.

Työllisyyden osalta Varsinais-Suomi oli maan keskimääräistä paremmassa tilanteessa 2008 syksyllä alkaneeseen ja lopulta pitkittyneeseen taantumaan saakka. Työllisten määrä oli huipussaan vuosina 2007-2008, suurempi kuin ennen 1990-luvun lamaa ja työllisyysaste huiteli yli 70 prosentissa – toisena Uudenmaan maakunnan jälkeen. Pitkittynyt taantuma kuitenkin leikkasi alueen työpaikoista 12 % (25 000 kpl) eli kuristus oli kaksinkertaisesti tiukempi kuin koko maassa (6%). Menetykset kohdistuivat pääosin teollisuuteen, mutta viimein vuodesta 2015 alkaen teollisuuden kärkialoilla ja rakentamisessa työllisten määrä on kasvanut huomattavasti. Imuun ovat päässeet mukaan monet palvelualatkin. Työllisten määrä on kasvanut alueella 7 000 runsaan vuoden kuluessa, mikä on yli kolmannes koko maan työllisten määrän nettokasvusta.

Työvoiman kysyntä on laajentunut alkuun verkoston sisällä ja sittemmin käytännössä kaikille aloille Turun seudulla ja koko maakunnassa. Kysyntä kohdistuu metallialan, rakennusalan ja moniin muihin tekniikan alan ammattityöntekijöihin. Toisaalta tarve on suuri eri alojen insinööriosaamisesta meriteollisuuden ja ohjelmistokehityksen tehtäviin. Kaikilla aloilla työnjohtajien tarve on suurempi kuin tarjontaa löytyy alueella. Työpaikkojen määrällä mitattuna Varsinais-Suomi on kuitenkin palveluvaltainen alue. Teollisuuden ja rakentamisen hyvä vire on jo heijastunut kuljetuksiin ja palvelualoille. Työvoiman kysyntä on hyvää vauhtia nousemassa 10-vuoden takaisiin huippulukuihin myös palvelutehtävissä. Vireätä kysyntä on majoitus- ja ravitsemustoiminnassa, matkailualalla, hallintotehtävissä, siivouksessa ja henkilökohtaisissa palveluissa. Useimmissa mainituissa tehtävissä on työvoiman saatavuus noussut haasteeksi siitä huolimatta että työttömiä on Varsinais-Suomessa lähes kaksinkertainen määrä (23 000) kymmenen vuoden takaiseen aikaan verrattuna. Monesti aiemmin hankittu ammattiosaaminen ei ole enää ajan tasalla ja siitä on päivitettävä pienempi tai suurempi osa. Haaste työvoiman saannista on muodostumassa suureksi ja sen ratkaisu edellyttää eri tahojen yhteistyötä ja oikein ajoitettua toimintaa.

Varsinais-Suomessa on käynnissä merkittäviä julkisia ja yksityisiä investointeja, mikä näkyy mm. rakentamisbuumina erityisesti Turussa. Tulevaisuuden näkymien kohentuminen heijastuu teollisuus- ja toimitilarakentamisen kääntymisessä viimein kasvuun. Meriteollisuudessa, autotehtaalla ja mm. muussa teknologiateollisuudessa ollaan tekemässä mittavia tuotannollisia investointeja. Saavutettavuuden kannalta keskeisiä ovat lopuillaan olevat VT8 (Tku-Pori) ja meneillään olevat VT9 (Tku-Tampere) uudistustyöt. Liikenteen sujuvuuden kannalta keskeisiä ovat Turun ohikulkutiellä lähivuosina tehtävät työt.

Useimmissa Varsinais-Suomen kunnissa jäi vuonna 2016 asukaskohtainen vuosikate koko maan tasoa alemmaksi (ka. 492 e/as.), kuten kävi asukaskohtaisen lainakannan kohdalla (ka. 2.930 e/as.). Veronalaiset tulot asukasta kohden olivat hieman koko maan keskimääräisen tason alapuolella. Varsinais-Suomessa keskimääräinen tuloveroprosentti vuodelle 2018 on koko maan keskimääräisellä tasolla ja lähes puolessa alueen kunnista se jää alle 20 prosentin. Varsinais-Suomessa kuntien omavaraisuusaste on 53 prosentissa, mikä on hieman koko maan tasoa alhaisempi. Kuntataloudessa on kuitenkin kuntien välillä merkittäviä eroja, jotka ovat selvässä yhteydessä asukasluvun ja ikärakenteen kehityksen kanssa.

Yritys- ja innovaatiotoiminnan sekä osaamisen dynamiikka

Varsinais-Suomessa positiivinen rakennemuutos paikallistuu Turun seudulle meri- ja koneteollisuuden sekä Vakka-Suomessa autoteollisuuden nousuun. Näillä on vahvat kytkennät moniin naapuriseutujen yrityksiin. Mainittujen alojen keskeiset yritykset ovat aloillaan maailman huippua ja ovat alkaneet vetää läheisyyteensä alaan/klusteriin kytkeytyvää yritystoimintaa muualta Suomesta mutta myös ulkomailta. Toiminnallisten vetovoimatekijöiden lisäksi alueelle on siirrytty korkeakoulujen läheisyyden ja osaavan työvoiman ansiosta. Korkeakoulutettua työvoimaa yritykset ovat löytäneetkin, mutta tilanne tulee kuukausi kuukaudelta haastavammaksi, kun useilla yrityksillä toimintaa ollaan laajentamassa lähikuukausina ja lähivuosina. Turku Science Parkin rooli korkean osaamistason liiketoiminnan edistämisessä ja kasvattamisessa alueella on tärkeä ja sen toiminta on ollut viime vuosina tuloksellista.

Korkeasti koulutettujen tekniikan alan osaajien tarve tulee kasvamaan merkittävästi senkin vuoksi että eläköityminen pysyy korkealla tasolla vielä vuosia. Eikä tarpeen kasvu rajoitu puhtaasti tekniikan alaan. Uusien osaajien saannin ja tutkimusresurssienkin hyödyntämisen näkökulmasta ovat alueelliseen ja valtakunnalliseen korkeakoulu yhteistyöhön kohdistuvat odotukset korkealla – kyse on aloille ja alueelle elintärkeästä asiasta. Lääke- ja diagnostiikka-ala on Varsinais-Suomelle tärkeä vientiala, jolla on nykyisin verrattain hyvä toimintaympäristö Turun seudulla. Väestökehityksen ja asuntokannan vanhenemisen johdosta rakentamiselle on riittävä kysyntää jatkossa. Matkailuala on vuosi vuodelta kasvattanut merkitystään alueellisena työllistäjänä ja alan toimintaedellytyksissä on yhä parantamisen varaa. Vahvana nykytoimijana on ruokaketjulla hyvät toimintaedellytykset Varsinais-Suomessa lähellä maan suurimpia kaupunkiseutuja.

Yritysten perustanta on Varsinais-Suomessa ollut vireätä vuodesta 2015 lähtien – parin heikomman vuoden jälkeen. Jo valmiiksi pienyritysvaltaiseen kenttään syntyy vuosittain n 3 000 uutta tulokasta. Yrityskannan uusiutuminen on jonkin verran vireämpään kuin maassa keskimäärin. Innovatiivisia ja kasvuhakuisia yrityksiä ei kuitenkaan ole enempää kuin yleisesti ”maan tapa on”. Osuus kasvaa, mutta hitaasti. Myös digitalisaation hyödyntäminen yrityksissä laahaa.

Väestön koulutustaso on kohentunut Varsinais-Suomessa hyvin samaan tahtiin kuin koko maan tasolla on tapahtunut. Vähintään maisterin tutkinnon suorittaneiden osuus on kuitenkin maan kolmanneksi korkein Pirkanmaan ja Uudenmaan jälkeen. Alueen koulutustaso on kuitenkin näitä lähimaakuntia alemmalla tasolla. Varsinais-Suomen ja Turun seudun asemaa koulutuskeskuksena kuvastaa opiskelijoiden määrä korkeakouluissa (33 000) ja ammatillisissa oppilaitoksissa (22 000). Merkittävä osa yliopistoissa valmistuneista kuitenkin suuntaa työn perään muualle. Suuntana on pääosin pk-seutu niin Turussa kuin monessa muussa yliopistossa valmistuneilla.

Varsinais-Suomen korkeakoulut (Turun yliopisto, Åbo Akademi, Turun ammattikorkeakoulu ja Yrkeshögskolan Novia) tiivistävät toiminnallista yhteistyötään alueen teknologia- ja innovaatiotoiminnan rakennemuutoksen tukemiseksi. Lisäksi tällä yhteistyöllä (HealthCampus) kehitetään sekä alueellisia että valtakunnallisia sosiaali- ja terveystoimintoja. Toiminnan keskiössä ovat tiivis alueellinen ja kansallinen korkeakoulujen yhteistyö ja useat verkostotoimintamallit, esimerkiksi Turku Future Technologies, FITech, Terveyskampus Turku, BioCityTurku sekä Scientia Aboensis. Tavoitteena on erityisesti palvella Turun ja Lounais-Suomen alueen voimakkaasti kasvavan teknologiateollisuuden monialaisia ja kehittyviä osaamistarpeita sekä luoda kilpailukykyiset oppimisympäristöt tätä tukemaan. Tämä tapahtuu vahvistamalla tekniikan alan koulutuskeskittymää yhteistyössä muun Suomen ja ulkomaisten korkeakoulujen kanssa alueen elinkeinoelämän tarpeiden mukaisesti ja alueen kilpailukykyä tukemiseksi.

II asteen ammatillisen koulutuksen keskeisiä tavoitteita koulutusreformin toteuttamisen lisäksi ovat positiiviseen rakennemuutokseen liittyvien koulutusten tehokas toteuttaminen sekä yhteistyön tiivistäminen lukiokoulutuksen kanssa. Lisäksi tavoitellaan koulutuksen (määrä ja sisältö) sekä työvoimatarpeen kohtaannon parantamista ennakointitoimintaa kehittämällä. Työelämän muuttuu niin että ammatillinen aikuiskoulutus tulee koko ajan tärkeämmäksi jatkuvan kehittämisen osa-alueeksi.

Liikkumisen, asumisen ja luonnonympäristön tilannekuva

Varsinais-Suomen maakunta sijaitsee Itämeren ytimessä, osana pohjoista kasvuvyöhykettä. Maakunta kytkeytyy Suomen aluerakenteeseen pääkaupunkiseudun, sisämaan ja rannikon suuntaisten pääyhteyksikäytäviensä kautta teitse ja rautateitse. Varsinais-Suomen ja Turun toiminnallisen kaupunkiseudun rooli Suomen aluerakenteessa korostuu erityisesti porttina Skandinaviaan sekä läntiseen Eurooppaan meri- ja lentoliikenneyhteyksien yhdistämänä. Varsinais-Suomen erityispiirteenä on laaja, koko maailman mittakaavassa ainutlaatuinen saaristoalue sekä vapaa-ajan asuntojen suuri määrä, mikä luo omat haasteensa liikennejärjestelmän toimivuudelle.

Työssäkäyntialueet ovat kasvaneet. Varsinais-Suomen noin 200 000 työpaikasta lähes puolet sijaitsi vuonna 2014 Turussa. Työssäkäyntialue, josta yli 10 prosenttia työllisistä käy Turussa töissä, ulottui tuolloin noin 50 kilometrin säteelle. Myös Salon työssäkäyntialue on laajentunut voimakkaasti ja Turun ja Salon seudut ovat selkeästi linkittyneet yhdeksi työmarkkinavyöhykkeeksi nopeiden tie-, juna- ja linja-autoyhteyksien tukemana. Tavoitteena on myös Vakka-Suomen ja Loimaan seudun kytkeminen paremmin osaksi koko maakunnan laajuista, kestävästi toimivaa työmarkkina-alueita.

Vapaa-ajan asutuksen lisääntymisen myötä liikennemäärät saaristoteillä, maantielautoilla ja yhteysaluksilla ovat ajan mittaan kasvaneet. Ruuhka-aikojen lisäkapasiteettitarve, saaristoliikenteen kasvavat kustannukset ja käytettävissä olevan rahoituksen niukkeneminen ovat vaikeasti ratkaistava yhtälö, joka vaatii uudenlaisia

ratkaisumalleja ja ajattelutapoja. Vakituisen ja vapaa-ajan asutuksen ohella myös saariston matkailuelinkeino on vahvasti riippuvainen lautta- ja yhteysalusliikenteen tarjoamien yhteyksien palvelutasosta.

Varsinais-Suomessa positiivinen rakennemuutos on vaikuttanut kansallista keskiarvona nopeampaan henkilö- ja rekkaliikenteen määrien kasvuun viime vuosina varsinkin Turun seudulla sekä E18-tiellä (Turun kehätie ja valtatie 1). Raideliikenteen rahtiliikenne sekä joukkoliikenteen käyttäjämäärät eivät sen sijaan ole kasvaneet samassa suhteessa, vaan raideliikenteessä on pikemminkin näkynyt paikoin jopa laskua. Varsinais-Suomen satamien liikennemäärissä ei ole viime vuosina tapahtunut merkittäviä muutoksia, ja lentoliikenteen määrät ovat vaihdelleet paljon riippuen lentoyhteyksien tarjonnan vaihteluista.

Tieliikenteen merkittävä kasvu ja toimivuuden heikkeneminen lähivuosina etenkin TEN-T-ydinverkkoon kuuluvalla E18-väylällä haastaa toteuttamaan suunnitellut parantamishankkeet Turun kehätielle (kt 40) nopeutetussa ajassa suunnitellusta. Toisaalta henkilöautomäärien kasvun pysäyttäminen sekä kansalliset päästötavoitteet vaativat aktiivista toimintaa raideliikenteen (mm. tunnin juna), joukkoliikenteen, kävelyn, pyöräilyn, uudenlaisten MaaS-palvelujen sekä maankäytön ja liikenteen yhteissuunnittelun kehittämiseksi maakunnassa.

Asuntorakentaminen keskittyy Varsinais-Suomessa hyvin voimakkaasti Turun seudulle. Muissa seutukunnissa asuntorakentaminen on ollut viime vuodet laskusuuntaista, ja etenkin Salossa asuntorakentamisen määrä on romahtanut vuosikymmenen alun tilanteesta. Kunnittain tarkasteltuna asuntorakentaminen keskittyy selvästi Turkuun ja Turun seudun ydinalueelle. Vakka-Suomen nopea väestönkasvu näkyy vain heikosti asuntotuotannossa. Uusien asuntojen rakennushankkeita on Uudessakaupungissa ollut kuluvan vuoden tammi–elokuussa varsin niukasti, joskin rakennuslupien myönnytyksissä näkyy orastava kasvava trendi.

Varsinais-Suomen luonto poikkeaa monilta osin muun Suomen luonnosta. Alueen arvokkaimpia luontotyyppisiä ovat fladat, jalopuulehdot, kedot, meriajakasniityt sekä savimaiden purot ja joet. Tammivyöhyke ulottuu Turun saaristoon sekä Varsinais-Suomen rannikolle. Myös maaeläimistö on lajilukumäärältään Suomen rikkainta. Koko Suomen hyönteislajistosta 80 % on tavattu Varsinais-Suomessa. Varsinais-Suomen alueella sijaitsevat Saaristomeren, Kurjenrahkan ja Teijon kansallispuistot sekä Vaskijärven luonnonpuisto. Maaperä on alavaa ja muun Suomen oloihin nähden hedelmällistä. Varsinais-Suomea onkin kutsuttu Suomen vilja-aitaksi. Turun saaristo maakunnan lounaisosassa muodostuu noin 20 000 saaresta. Suuria yli neliökilometrin laajuisia saaria on muutama sata. Joidenkin lähteiden mukaan Saaristomeren on maailman suurin saaristo saarten määrän mukaan laskettuna.

Varsinais-Suomen ympäristön nykytila on melko hyvä. Maakunta on terveellinen ja viihtyisä elin- ja toimintaympäristö, jossa on rikas, omaleimainen kulttuuriympäristö ja luonto. Vesistöjen tila on selvästi heikentynyt viime vuosikymmeninä. Näkyvin ongelma on liiallisesta fosfori- ja typpikuormituksesta johtuva rehevöityminen. Yhdyskuntien jätevesien aiheuttama pistekuormitus on vähentynyt merkittävästi erityisesti fosforin osalta. Teollisuuden ja yhdyskuntien jätevesien yhteiskäsittelyllä on vähennetty yhdyskuntien aiheuttamaa vesistökuormitusta erityisesti typen osalta.

Terveyden ja hyvinvoinnin dynamiikka

Palvelutarpeen ja kuntien taloudellisen kantokyvyn kannalta olennaista on tarkastella väestömäärän lisäksi myös väestörakennetta. Tilastokeskuksen ennusteen mukaan väestöllinen huoltosuhte (alle 15-vuotaiden ja 65-vuotta täyttäneiden suhde 15-64 vuotiaiden määrään) heikkenee vuoteen 2030 edettäessä Varsinais-Suomessa samaa vauhtia koko maan kehityksen kanssa. Maakunnan sisällä on alueittain suuria eroja sekä lähtötilanteessa että tulevassa kehityksessä. Huoltosuhteen heikkeneminen johtuu pääosin väestön ikääntymisestä sekä elinajanodotteen pitenemisestä. Väestön ikääntymisen merkitystä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeiden kysynnän kannalta kuvaa esimerkiksi se, että yli 75-vuotiaista alle 10 % on ilman yhtäkään pitkäaikaissairautta ja 85 vuotta täyttäneistä yli 50 % on vanhuspalveluiden piirissä.

Väestörakennetta ja palvelutarvetta ennakoitaessa tulee huomioida maahanmuuton vaikutus. Muuta kieltä kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvien osuus väestöstä on kasvanut koko 2000-luvun.

Vuoden 2015 lopun tietojen mukaan Varsinais-Suomi lukeutuu maakunnaksi, jossa koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorten osuus on lähellä maan keskiarvoa. Kuntakohtainen vaihtelu on kuitenkin suurta. Varsinaissuomalaisien pienituloisuuden aste on vertailujaksolla hieman laskenut, mutta se on edelleen lähes prosenttiyksikön muuta maata korkeammalla tasolla. THL:n sairastuvuusindeksin perustella Varsinais-Suomessa sairastetaan jonkin verran vähemmän kuin koko maassa keskimäärin. Ainoastaan syöpäindeksin osalta ollaan hieman koko maan keskiarvon yläpuolella. Mielenterveysindeksin kehitys on ollut voimakkaasti laskeva koko seurantajakson ajan. Varsinais-Suomen PYYL-indeksi (ilmaisee ennen 80 ikävuotta tapahtuneiden kuolemien takia menetettyjen elinvuosien lukumäärää väestössä 100 000 asukasta kohti) on vertailujakson aikana laskenut ja on selvästi Suomen keskiarvon alapuolella.

Yleiskuvaltaan varsinaissuomalaiset lapset näyttävät fyysiseltä toimintakyvyltään olevan hiukan alle kansallisen keskitason lähestulkoon jokaisella mitatulla osa-alueella (MOVE-mittaukset). Erityistä huolta aiheuttaa kestävyyskuntoa ja liikkumistaitoja mittaava 20 m viivajuoksun tulos, jossa pojista 43 % sijoittuu alimpaan vertailuarvoluokkaan (koko maassa 36%), tytöistä 35% (koko maassa 32%). Lasten ja nuorten liikunnallinen aktiivisuus on vähentynyt ja lähes kaikenlainen tekemisen useus on myös vähentynyt.

Työikäisten terveys ja hyvinvointi on kehittynyt monelta osin myönteiseen suuntaan. Silti alkoholin liikkakäyttö on Varsinais-Suomessa hieman maan keskiarvon yläpuolella 33,7 % (32,6%). Liikuntaa harrastamattomien osuus työikäisissä on hieman laskenut, mutta silti maan keskiarvon yläpuolella. Väestö on Varsinais-Suomessa vanhempaa kuin Suomessa keskimäärin. Ikääntyneiden määrä tulee jatkossa lisääntymään vielä huomattavasti. Keskimäärin elämänlaatunsa hyväksi tuntevien osuus tässä ikäryhmässä on selvästi alle puolet väestöstä, 42,9 %.

Elämänsä hyväksi tuntevien osuus on Varsinais-Suomessa hieman koko maan tason yläpuolella. Yksinäisyyden kokeminen puolestaan on Varsinais-Suomessa hiukan maan keskiarvon alapuolella, samoin sairastuvuusaste. Sen sijaan ammattitautien ja ammattitautiepäilyjen määrä on meillä maan keskiarvoa korkeammalla tasolla.